

سایه روشن پژوهانه در آیین نامه جامع

زهرا رضایی
چهره‌نگار گروه دانشگاه

پژوهانه را باید یکی از تسهیلات ویژه‌ای دانست که می‌تواند رغبت استادان و دانشجویان تحصیلات تکمیلی را برای پیشبرد برنامه‌های علمی بیشتر کند. رقمی که هر چند در شرایط اقتصادی امروز و با توجه به بالا بودن هزینه فعالیت‌های تحقیقاتی و پژوهشی چندان کارگشا نیست، اما حتماً حذف آن می‌تواند تبعات سنگین تری را به حوزه آموزش عالی کشور تحمیل کند. واقعیت آن است که نحوه اعطای پژوهانه به استادان تابع یک آیین نامه مادری بوده که تدوین آن هم در فضای وزارت علوم رقم می‌خورد. آیین نامه‌ای که آخرین نسخه آن مربوط به سیال ۹۲ بود و براساس همان نیز دانشگاه‌ها ذیل آن نسخه‌های خاص خودشان را تدوین می‌کردند و به همین دلیل شیوه اجرای آن متناسب با نگاه مدیران در دانشگاه متفاوت بود. اما از سال ۱۴۰۱ به بعد قسه اعطای پژوهانه متفاوت شد؛

چرا که با طرح آیین نامه جامع برای پژوهانه پژوهشی، نگاه‌ها به سمت یک مسیر واحد پیش رفت. آیین نامه‌ای که تصویب آن دو سال اخیر پیگیری شد و بالاخره بعد از تصویب در هیئت امنای دانشگاه‌های مختلف، از ابتدای امسال به مرحله اجرا رسید. این آیین نامه که در ۵ ماده و ۵ تبصره تنظیم شده، شرایط متفاوتی را پیش روی استادان برای بهره‌مندی از امتیازات این پژوهانه قرار می‌دهد. طوری که هم در حوزه‌های علمی، هم آموزشی، پژوهشی، فناوری، نوآوری، مهارتی، هنری، ورزشی و فرهنگی دست استادان را برای کسب امتیازات لازم باز گذاشته است. در حقیقت آیین نامه جامع را دیگر نمی‌توان آیین نامه مختص عرصه پژوهش دانست و همان‌طور که از عنوان آن پیداست قرار است تغییرات جدی در اعطای پژوهانه ایجاد کند. اگر از ماده یک این آیین نامه که به رسم همه آیین نامه به موضوعات مهم را تعریف کرده بگذریم، باید ماده ۳ آیین نامه جامع را یکی از مواد مهم آن دانست که به چگونگی محاسبه پژوهانه پرداخته است؛

بر اساس آن ملاک محاسبه مبلغ پژوهانه جامع، میانگین امتیازهای کسب شده از برون‌دادهای هر عضو در دو ۲ سال قبل از سال پرداخت پژوهانه خواهد بود. اما پژوهانه عضو خانم متاهل ۱۰ درصد و به ازای هر فرزند زیر ۱۸ سال نیز ۱۰ درصد به پژوهانه فرد اضافه می‌شود. همچنین این آیین نامه ۳ مدل پژوهانه اعم از پژوهانه آموزانه، پژوهانه جامع، پژوهانه پایه و پژوهانه تشویقی را معرفی کرده که هر عضو هیئت علمی می‌تواند در آن با کسب امتیازات لازم، پرداختی دانشگاه را دریافت کند. با وجود اینکه این آیین نامه چتر حمایتی از پژوهانه را به صورت کشوری کرده و به اصطلاح سروسامانی به این حوزه داده، اما به گفته معاونین پژوهشی، عدم اجرای پایلوت آن، گرفتن استقلال از دانشگاه‌ها، نامشخص بودن برخی از بندها در حوزه اجرا را باید چالش‌های آن دانست. پس از چند ماه از اجرایی شدن آیین نامه جامع، «فرهیختگان» در گفت‌وگو با معاونان پژوهشی دانشگاه‌های خوارمی، خواجه نصیرالدین طوسی و صنعتی قوچان نقاط مثبت و منفی آن را مورد بررسی قرار داده است.

معاون پژوهشی دانشگاه خوارمی:

مأموریت‌گرایی دانشگاه‌ها در آیین نامه ملاک قرار نگرفته است

علیرضا حریفی‌مود، معاون پژوهشی دانشگاه خوارمی گفت: یکی از مسائل مهم درباره این آیین نامه آن است که تا پیش از ابلاغ آن، چون نحوه هزینه‌کرد اعتبارات مربوط به این بخش در دانشگاه‌ها متفاوت بوده، حداقل

در دانشگاه ما می‌تواند اتفاقات خوبی را رقم بزند.»

او در توضیح بیشتر این مسئله اظهار داشت: «مسئله اصلی اینجاست که میزان اعتباری که دانشگاه‌ها به اساتید و دانشجویان تحصیلات تکمیلی می‌دهند، متفاوت است و به همین دلیل احتمال دارد که برخی از دانشگاه‌ها بگویند که آیین نامه جامع پژوهانه پژوهشی برای آن‌ها مشکلاتی را ایجاد کرده و باعث کاهش پژوهانه پرداختی می‌شود.» معاون پژوهشی دانشگاه خوارمی ادامه داد: «مسئله این است که اگر دانشگاهی سطح اعتباری بالاتری را داشته باشد طبیعتاً وجود آیین نامه جامع استقبال نمی‌کند و در مقابل دانشگاه‌هایی که اعتبار

معاون پژوهشی دانشگاه خواجه نصیرالدین طوسی:

آیین نامه جامع استقلال دانشگاه‌ها را از بین برده است

جواد تقی‌زاده فیروزجایی، معاون پژوهشی دانشگاه خواجه نصیرالدین طوسی با بیان اینکه رعایت برخی از معیارهایی که در آیین نامه جامع پژوهانه وجود دارد، کار سختی

است، گفت: «به طور مثال در آیین نامه بحث پروژه نظری و عملی مطرح شده که کمی کار را سخت می‌کند. هر چند که جامع بودن آیین نامه را می‌توان اتفاق مثبتی دانست اما حتماً مشکلاتی را به خصوص در حوزه سنجش و اجرای آن خواهد داشت.»

او با تأکید بر اینکه آیین نامه جامع پژوهانه استقلال دانشگاه‌ها را می‌گیرد، تصریح کرد: «در حقیقت شاید یک دانشگاهی بخواهد بیشتر در حوزه صنعت و موضوعات مرتبط با این حوزه مانور دهد یا دانشگاه دیگری در حوزه دیگری تمرکز باشد، به همین دلیل آیین نامه در این بخش استقلال را می‌گیرد. این اتفاق در دانشگاه‌های سطح یک بیشتر هم نمود پیدا دارد. با این حال از آنجایی که در گذشته هر دانشگاهی برای خود یک آیین نامه داشت، می‌تواند وضعیت را تا حدی سروسامان دهد.»

معاون پژوهشی دانشگاه خواجه نصیرالدین طوسی گفت: «در دانشگاه‌های خارج از آنجایی که بخش‌های مختلف مثلاً هوافضا حضور پررنگی در دانشگاه‌ها دارند، طبیعتاً روند اعطای پژوهانه به اساتید و دانشجویان متفاوت است، اما چون منابع بودجه‌ای در کشور ما تزریق از بالا به پایین دارد و طبیعتاً دانشگاه‌ها هم چندان به دنبال درآمدزایی نیستند، وجود یک آیین نامه جامع نمی‌تواند خیلی علیه دانشگاه‌ها باشد. با این حال بهتر بود که برای دانشگاه‌های برتر وضعیت متفاوت باشد و خودشان در این زمینه تصمیم‌گیری کنند؛ چرا که این کار

آیین نامه این اجازه را به دانشگاه‌ها برای تصویب شیوه‌نامه‌هایی مرتبط با مأموریت دانشگاه‌ها بدهد. البته در همه آیین نامه‌ها تا امروز این اختیار را داشتیم که شیوه‌نامه‌های داخلی بر اساس تصویب هیئت امنای داشته باشیم و این مسئله باید درباره این آیین نامه هم وجود داشته باشد.» او تصریح کرد: «قطعاً اجرای آزمایشی هر آیین نامه‌ای می‌تواند مشکلات را احصا کند. متأسفانه عدم اجرای پایلوت این آیین نامه باعث شد تا امروز شاهد اختلاف نظر بین دانشگاه‌های مختلف در این زمینه باشیم. حل این اختلاف نظر هم جز با اجرای آزمایشی شیوه‌نامه برطرف نخواهد شد.»

معاون پژوهشی و آموزشی دانشگاه صنعتی قوچان:

آیین نامه جامع به نفع حوزه آموزش است تا پژوهش!

امین یزدی، معاون پژوهشی و آموزشی دانشگاه صنعتی قوچان با بیان اینکه اولین چالش در آیین نامه پژوهانه پژوهشی، منوط شدن اجرائی آن به بودجه دانشگاه است، گفت: «همین بند مشکلات

زیادی را برای دانشگاه‌ها ایجاد کرد. نگاه کنبد آیین نامه می‌گوید بین ۱۵ تا ۲۰ درصد بودجه جاری دانشگاه باید به این حوزه اختصاص یابد، اما وقتی ۸۰ درصد بودجه دانشگاه امروز صرف حقوق و دستمزد می‌شود، اصلاً واحد اداری - مالی حاضر به تخصیص این رقم می‌شود؟ قطعاً این کار را نخواهد کرد.»

او با بیان اینکه مسئله اصلی این است که با تغییر افراد نباید شاهد تغییر روند‌ها هم باشیم، گفت: «به طور مثال در گذشته بحث مأموریت‌گرایی دانشگاه‌ها اهمیت بالایی داشت اما بعد از تغییراتی که در وزارتخانه صورت گرفت، امروز دیگر می‌بینیم که این مسئله مانند گذشته اهمیت ندارد و همین مسئله را در دیگر حوزه‌ها هم شاهدیم.» معاون پژوهشی و آموزشی دانشگاه صنعتی قوچان تصریح کرد: «مسئله‌ای که برام جالب است اینکه آیین نامه‌ای نوشته می‌شود و بدون اینکه منابع مالی آن تأمین شود، تنها اصرار می‌شود که این آیین نامه اجرایی شود؛ این مسئله را نمی‌توان درک کرد که چرا چنین اصراری از سوی مسئولان وجود دارد و اصلاً چگونه باید این آیین نامه را اجرایی کرد؟ از طرف دیگر اگر آیین نامه را نگاه کنیم، می‌بینیم که برخی از بندها، همدگر را نقض می‌کنند قطعاً در چنین وضعیتی نمی‌توان کار را پیش برد.»

یزدی تصریح کرد: «این آیین نامه مدل‌های مختلف پژوهانه دارد، یعنی یک پژوهانه جامع، یک پژوهانه تشویقی و یک پژوهانه آموزانه دارد و پژوهانه آموزانه واقعاً موضوع جالبی است. یعنی شاید فردی در پژوهش کاری نکرده باشد و پژوهانه جامع آن نهایتاً ۵ میلیون شود، اما چون پژوهانه آموزانه می‌گوید، اگر استادی در دو سال تحصیلی

متوسط نمرات ارزشیابی اش از میانگین گروه و دانشکده بالاتر باشد، می‌تواند پژوهانه آموزانه بگیرد که مبلغ آن هم دو برابر حقوق پایه و مرتبه استاد یار پایه یک است، یعنی می‌تواند ۴۸ میلیون تومان بگیرد! قطعاً این روند منطقی نیست؛ چراکه یک استاد می‌تواند به یکبار ۲ برابر مبلغ استادی که کار پژوهشی انجام می‌دهد را به دست آورد.» او با تأکید بر اینکه قطعاً باید در ابتدا آیین نامه را به صورت پایلوت اجرا می‌کردند، گفت: «آیین نامه پرونده‌های پژوهشی را به

دسته نظری، میدانی و کاربردی تقسیم‌بندی کرده، حالا ما در دانشگاه‌ها ۷۴ عضو هیئت علمی داریم و اگر قرار است هر کدام از آن‌ها حداقل ۵ درصد رانیت کرده و ما هم بخواهیم مشخص کنیم آن فعالیت در کدام دسته قرار می‌گیرد؛ عملاً وقت زیادی از ما گرفته می‌شود و از آن مهم‌تر، اصلاً چگونه می‌توان فعالیت‌ها در یک دانشگاه را ذیل این تقسیم‌بندی قرار داد!»

معاون پژوهشی و آموزشی دانشگاه صنعتی قوچان اظهار داشت: «بر اساس آیین نامه قطعاً گرفتن پژوهانه آموزانه به مراتب آسان‌تر از دیگر گزنت‌ها خواهد بود؛ چراکه یک دانشیار می‌تواند دو درس مقطع کارشناسی ارشد را بگیرد که که با در نظر گرفتن اینکه هر درس ۴،۵ واحد دارد، عملاً موظفی آموزشی‌اش پر می‌شود، یک کلاس کارشناسی ارشد هم با ۴ نفر معمولاً برگزار می‌شود؛ در مقطع کارشناسی هم نهایتاً ۴۰ نفر برپا می‌شود و طبیعتاً همین دانشیار به راحتی می‌تواند پژوهانه آموزانه را دریافت کند؛ در حالی که برای پژوهانه پژوهشی، استاد باید مقاله بدهد، کتاب بنویسد و یا طرح برون دانشگاهی جذب کند و به همین دلیل باید عنوان کرد آیین نامه

اهمیتی به حوزه پژوهش ن داده است. مسئله این است که باید روزی که به حوزه آموزش داده می‌شود معقولانه باشد.» وقتی که بودجه سالانه دانشگاه‌ها در حال تدوین است، باید مشخص شود که تا ۱۵ تا ۲۰ درصد آن مربوط به پژوهش است نه اینکه بگوییم بودجه دانشگاهی مثلاً ۵۰۰ میلیارد تومان است و باید از این میزان ۱۵ درصدش به پژوهش برسد، در چنین شرایطی طبیعتاً نمی‌توان بودجه‌ای را برای پژوهش در نظر گرفت.

دانشجویان علوم پزشکی

ماه‌یانه چقدر وام تحصیلی می‌گیرند؟

دانشجویان علوم پزشکی مجرد ماهیانه ۵۰۰ هزار و دانشجویان متاهل دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور نیز در ماه یک میلیون تومان به‌عنوان وام تحصیلی دریافت می‌کنند. براساس تصمیم صندوق رفاه دانشجویان وزارت بهداشت دانشجویان تمامی مقاطع تحصیلی دانشگاه‌های علوم پزشکی می‌توانند از وام تحصیلی در دوره تحصیل خود استفاده کنند. دانشجویان علوم پزشکی مجرد ماهیانه ۵۰۰ هزار و دانشجویان متاهل دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور نیز در ماه یک میلیون تومان به‌عنوان وام تحصیلی دریافت می‌کنند. همچنین به دانشجویان متاهل به ازای هر فرزند نیز ۴۰۰ هزار تومان تسهیلات اوراق تعلق می‌گیرد. همچنین مدت استفاده از وام‌های تحصیلی در طول تحصیل از سال اتمام شروع به تحصیل به این صورت است که دانشجویان دوره‌های کاردانی، کارشناسی ناپیوسته و کارشناسی ارشد ناپیوسته حداکثر ۴ نیمسال تحصیلی، کارشناسی پیوسته حداکثر ۸ نیمسال تحصیلی و دکتری حرفه‌ای حداکثر ۱۴ نیمسال تحصیلی وام دریافت کنند. پرداخت وام تحصیلی به دانشجویان سایر مقاطع که عنوان نشده‌اند منبع نقلی می‌شود. چنانچه دانشجویان فوق به هر دلیلی در دوره تحصیلی از وام استفاده نکنند تنها مجاز به استفاده از تسهیلات در باقی مانده مدت تحصیل می‌باشند.

مدارک دکتری و پزشکی دانشگاه‌های آذربایجان فاقد اعتبار است

براساس اعلام وزارتخانه‌های علوم و بهداشت مدارک تحصیلی دانشگاه‌های جمهوری آذربایجان در مقطع دکتری و رشته‌های علوم پزشکی نامعتبر است. حامد تقفی در گفت‌وگو با مهر گفت: «یکی از معیارهای اصلی در ارزیابی دانشگاه‌های خارج از کشور، استفاده از نظام‌های رتبه‌بندی جهانی است و چنانچه دانشگاه‌های دنیا براساس ضوابط ما در رتبه‌های مناسبی قرار داشته باشند در نظام ارزشیابی ما قرار می‌گیرند. در این ارزیابی، دانشگاه‌ها به سه گروه تقسیم می‌شوند: دانشگاه‌های رتبه (دانشگاه‌های ممتاز) وب (دانشگاه‌های خوب) (دانشگاه‌هایی هستند که چنانچه دانشجوی تا مقطع دکتری تحصیل کند منابعی برای تأیید ندارد، ولی دانشگاه‌های ج) (دانشگاه‌های متوسط) (دانشگاه‌هایی هستند که دانشجویان تا مقطع کارشناسی ارشد می‌توانند تحصیل کنند و چنانچه در دوره دکتری تحصیل کنند امکان ارزشیابی آن وجود ندارد.» وی ادامه داد: «در خصوص دانشگاه‌های کشور آذربایجان، چون دانشگاه‌های این کشور در لیست رتبه‌بندی‌های جهانی، رتبه بالایی نداشته‌اند بنابراین تنها تعدادی از دانشگاه‌های این کشور با رتبه (ج) (متوسط) در رتبه‌بندی وزارت علوم قرار دارند که صرفاً مقطع کارشناسی و کارشناسی ارشد این دانشگاه‌ها مورد ارزشیابی قرار می‌گیرد.»

برنامه وزارت علوم برای حل مسکن دانشجویان و خوابگاه‌های متاهلی

مشاور اقتصادی وزیر علوم تحقیقات و فناوری گفت: «پیش بینی ما این است که در دوره چهارساله وزارت دکتر سیمایی حدود ۳۰ هزار خوابگاه متاهلی ایجاد کنیم.» مهدی قاسمی، مشاور اقتصادی وزیر علوم تحقیقات و فناوری با بیان اینکه برنامه‌های خوبی درباره معیشت و اقتصاد نخبگان داریم ادامه داد: «ظرفیت‌های قانونی که برای این کار وجود دارد شناسایی کرده‌ام. در لایحه بودجه ۱۴۰۴ که در مجلس شورای اسلامی در حال بررسی است، تبصره‌های خیلی مناسب و بدیهی را قرار داده‌ام تا بتوانیم از ظرفیت‌های قانونی برای حل مسئله مسکن اساتید جوان و خوابگاه‌های متاهلی با تمرکز بر دانشجویان تحصیلات تکمیلی، دکتری، فوق لیسانس و بعد برای دانشجویان کارشناسی اقدام کرده و ان شاء الله توانیم از این ظرفیت استفاده کنیم.» وی ادامه داد: «در مورد مباحث دیگر رفاهی نیز در بودجه وزارت علوم پیش‌بینی‌هایی کرده‌ام و به دنبال ایجاد ظرفیت‌هایی در خارج از بودجه‌ام چون بودجه‌های دولت محدود است. بحث استفاده از اعتبارات مالیاتی، بحث مولدسازی با ظرفیت قانونی که دانشگاه‌ها دارند برای ایجاد واحدهای توسعه و سرمایه‌گذاری، به جد دنبال این موضوع‌ها می‌تایم این واحدها را در دانشگاه به وجود بیاوریم.»